

TRADIȚII DE CRĂCIUN ȘI ANUL NOU

Crăciunul și Anul Nou sunt sărbători ale bucuriei, ale petrecerilor în familie și cu prietenii (cu mâncăruri tradiționale), precum și a unor datini, obiceiuri și superstiții păstrate din moși-strămoși, unele rod al unei atente observări a naturii și a mediului înconjurător.

Crăciunul, sărbătoare cu dată fixă (25 decembrie), reprezintă ziua în care s-a născut Iisus Christos. Deși data respectivă nu este menționată nicăieri în Evanghelii, ea este cea mai mare sărbătoare creștină (Paștele fiind în raport de complementaritate, bineînțeles, în spirit creștin, cu cea mai importantă sărbătoare iudaică). După câte se pare, Crăciunul a fost introdus în calendar încă din secolul al II-lea, de papa Telesfor, dar cea mai veche atestare datează din anul 336, când îl găsim menționat în calendarul lui Filocalus.

Bucuria sărbătorilor de iarnă durează o lună de zile: din 6 decembrie (Moș Nicolae) până în 6 ianuarie (Boboteaza). Totuși, nu lipsesc nici tradițiile legate de cultul morților: slujirea bucatelor înainte de a le împărți sau înainte de a te așeza la masă.

În țara noastră, Basarabia și Bucovina sunt cele mai bune păstrătoare ale tradiției, deși nici restul regiunilor nu le neglijează. Iată câteva credințe și datine de Crăciun, redată de Elena Niculiță-Voronca în Datinele și credințele poporului român: „Ajunul pentru Maica Domnului se postește, că în ziua ceea Maica Domnului s-a muncit și a fost supărată: i-a fost greu, n-a mâncat nimica. De aceea și noi toată ziua postim și tocmai sara mâncăm”. Și subliniază mai departe că nu se mănâncă decât roadele pământului: bob, bureți etc, fără alimente care au sânge. „De Creciun, adecă de ajunul Creciunului (continuă autoarea) se fierbe de toate celea, ca să fie pe masă, și preotul se cade să le blagoslovească, să fie tot anul belșug”.

Nu rareori superstițiile se împletesc cu credința, ca în cazul redat tot de Voronca: „Când vine preotul cu ajunul și cântă, atunci un copil de pe cuptor să zică: «Găinele se ouă» de trei ori, și apoi tot anul ai ouă”. Și gunoiul din casă este legat de o grămadă de superstiții, dacă se mătură în seara de ajun, gunoiul nu se dă afară din casă; măturatul se face dinspre ușă spre interior, ca să nu dai norocul afară din casă. Oricum, în cele două săptămâni de după ajunul Crăciunului nu se dă gunoiul afară din casă. O altă superstiție, legată tot de ajunul Crăciunului, sună așa: „De ajun, cum ai dat pâinea la cuptori, până a nu răsări soarele, să mergi în grădină cu lopata în sus și să zici: Cum e cuptorul și lopata plină de pâne, așa să fie copacii plini de poame”.

Tot prin Bucovina și în jurul Cernăuților, în ajun, grâul este la mare cinste: „Când se pun la masă sara, întâi din grâu gustă și aruncă cu lingura grâu în podea, să se prindă de grindă, că se prind roii, zic ei”. Și Elena Niculiță-Voronca mărturisește că însemnătatea acestui gest i-a fost explicată de o femeie din zonă: „Noi dacă gustăm sara grâul, facem închipuirea Cinei de taină”. Pentru că la acea Cină au venit gărzile să-L prindă pe Christos, și cum nu-L cunoșteau, cel care L-a vândut le-a spus: „Acela care va blagoslovi întâi masa și va gusta din grâu să știți că e el”.

Cei din jurul Cernăuților pun sub fața de masă fân, pentru că Domnul Christos a fost născut pe fân, și mai pun tot felul de semințe ca să rodească, după aceea le dau vitelor să le mănânce, pentru a fi sănătoase. Nenumărate superstiții, legate de sporul casei, roadele pământului, circulă prin lumea satelor. În ziua de ajun, de pildă, gospodiona le dă găinilor resturile de la masa din ajun și grâul, pe un ciur pe care-l tot scutură, zicând: „cum curge grâul din ciur, așa să curgă ouăle din găini”.

Una din datinile dragi copiilor, dar nu numai lor, este colindatul. Cine nu știe măcar câteva cuvinte din principalele colinde: „Bună dimineața la Moș Ajun, Ne dați ori nu ne dați...”; sau „Sculați, sculați, boieri mari / Florile dalbe...”; sau cântecele de stea: „Trei crai de la răsărit / Spre stea au călătorit / Și-au mers după cum cetim / Până la Ierusalim...”; sau „Steaua sus răsare, / Ca o taină mare, / Steaua luminează / Și adeverează...”. Minunatele cântece, care povestesc miracolul nașterii Domnului, venirea celor trei magi de la răsărit, ciuda lui Irod, care a masacrat mii de prunci pentru a scăpa de cel care credea că îi va lua tronul, atâtea și atâtea vești pe care le aduc colindătorii, străbătând ulițele satelor, prin casele sătenilor, de atâtea mii de ani...

Nu putem vorbi de Crăciun fără a aminti de Moș Crăciun, bătrânul îmbrăcat într-o haină roșie, purtând un sac plin de jucării, venit cu sania de la Polul Nord. Se pare că la noi, la români, este mult mai vechi decât cel adoptat din creștinism. La daci, Crăciunul era o făptură sacră, simbolizând vremea creației. În mitologia geto-dacă, el era un strămoș care simboliza echilibrul elementelor din stadiul inițial al Facerii Lumii. De altfel, denumirea Kartum (creație) a unor localități din Dacia pare să vină în sprijinul acestei ipoteze, deși etimologii susțin că numele ar proveni din latinul creatio/naștere a naturii sau incarnatio/încarnare, renaștere a naturii, prin încarnarea care a avut loc de Crăciun.

De altfel, Moșul este cunoscut și sărbătorit în toată lumea: Santa Claus (Germania), Christkind (Austria), píticul Jultomten (Suedia), Julemanden (Danemarca), Father Christmas (Anglia), Père Noël (Franța). În Rusia, pe vremea comunistilor, copiii îl cunoșteau pe Moș Gerilă (care, o vreme, l-a înlocuit și la noi pe Moș Crăciun și venea în ajunul Anului Nou), dar pe vremuri, și la ruși venea, dar nu un moș, ci o babă, Babușca (și era socotită ar fi fost femeia care i-a îndrumat greșit pe Cei Trei Magi, și astfel, aducând daruri copiilor, își ispășește păcatul, ea venea în ajunul Bobotezei). Aceeși bătrână, dar numită Befana, vine și în Italia de Bobotează. Cehii cred că Svaty Mikulas este coborât din cer, pe o funie, de un înger care-l ajută să împartă și darurile, iar copiilor din Ungaria darurile le sunt aduse din stele.

Dar nu numai Europa este vizitată de o ființă supranaturală: în China, moșul se numește Dun Che Lao Ren (Bătrânul Crăciun), iar în Chile se numește Diego Pascoro.

Anul nou, care marchează renașterea naturii și a vieții, reeditare a actului creației, nu este specific creștinismului, el este sărbătorit de toate comunitățile din lume, din cele mai vechi timpuri, variind doar în ceea ce privește data la care este plasată sărbătoarea. Dar chiar și la creștini, data a variat de-a lungul vremii. În Evul Mediu timpuriu, Anul Nou se sărbătorea la 25 martie (Bunavestire), excepție făceau doar anglo-saxonii, la ei 25 decembrie marca începutul anului. Deși Wilhelm Cuceritorul fixase Anul Nou pe 1 ianuarie, după aceea, Anglia a continuat să sărbătorească evenimentul ca toată creștinătatea și abia în 1582 a trecut la calendarul gregorian, data se pare că a fost adoptată imediat de țările romano-catolice. Cu timpul s-au aliniat și celelalte țări: Scoția, Germania, Danemarca, Suedia și Rusia, abia în 1918.

Deoarece sărbătoarea marchează un început și se crede că așa cum este începutul așa va fi tot restul, acest început trebuie să fie perfect. Așadar, se face curățenie generală, casele sunt împodobite și crenguța de vâsc, simbol al imortalității și regenerării, trebuie să fie neapărat atârnată deasupra ușii de intrare, ca să întâmpine cu un bun venit oaspeții. Rudele și prietenii se adună la

câte unu dintre ei, unde mănâncă mâncăruri tradiționale, se bucură și, la miezul nopții, în cele mai multe case se joacă jocuri de noroc: cărți, table, ruletă, pentru a-și încerca șansele... Tinerii, mai ales pe la sate, cred că în această noapte își pot afla soarta, așa că fetele, mai cu seamă, se așază în fața oglinzii, la lumina a două lumânări, și așteaptă ca la 12 noaptea să-și vadă sortitul; altele folosesc altă metodă: se așază la o masă pe care pun un pahar cu apă, în care cufundă o verighetă slujită, așteptând să le apară sortitul în luciul apei.

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

Apare sub egida Fundației Literar Istoric „STOIKA”

Independența prin cultură

Manifestarea cunoscută din cele mai vechi timpuri, anterior creștinismului, este carnavalul. Acesta este un ritual complex, reprezentând răsturnarea ordinii și ierarhiei obișnuite, urmând ca după instaurarea haosului să aibă loc renașterea spirituală, retrăind astfel timpul sacru în care a început lumea (Romulus Vulcănescu, Mitologie română). La noi în țară se practică două tipuri de alaiuri carnavalesci: solstițial, de Anul Nou, și altul echinocțial, de lăsata secului.

La Anul Nou, prin Moldova, se merge cu Uratul, Plugușorul, Capra, Malanca, Ursul, Calul, iar Munteniei îi este specifică Sorcova. Așadar, după cum spuneam, tradițiile sunt practicate în mod deosebit prin Moldova, Basarabia și Bucovina. „În Moldova merg la urat cu clopot, cu cărceile de la plug, ca să facă zgomot. Un alt zgomot se face cu buhaiul. Întind o piele pe o puțină, prin piele o viță de păr de coadă de cal, părul acesta îl ung cu sacâz și un băiet îl trage, producând astfel un muget, întrerupt numai de tactul trasului, care însemnează mugetul de buhai”. Acesta este acompaniamentul urării în versuri pe care o zice din gură urătorul. Din când în când, pocnind din bici, strigă hăi, hăi! ca și cum ar pocni din bici pe lângă boi, îndemnându-i la arat. La sfârșit, strigă Ha, ho! Ha, ho! ca și cum ar opri plugul cu boi. Acest ritual reprezintă aratul. A doua zi dimineată, vin cu „samanatul”, aruncând în oameni cu boabe de grâu și felicitându-i din gură. Capra, ne spune Voronca, se face astfel prin împrejurimile Hârlăului: „un flecău, ce știe s-o joace, se pune în patru labe, așezându-i-se pe spate corpul caprei din lemn acoperit cu lăicere frumoase și la cap foarte frumos împodobită, cu oglindă în frunte, cu mărgelile și flori. Botul e destul de lung, făcut din două scândurele înlăuntru lipite cu postav roș, din care purtătorul tot una clempanește cât o joacă”. De obicei, capra este un băiat îmbrăcat cu un cojoc pe dos, care clămpăne din botul făcut din două scândurele.

Interesant este carnavalul numit „malanca”, practicat prin Bucovina. Acesta este executat de un moș

ghebos, mascat cu o față hidoasă, de te sperii de el, și baba lui, care este un tinerel, nemascat, mimând o nevestă tânără și cam rușinoasă, ținând basmaua la gură - de obicei ca să-și ascundă tulleii de barbă abia mijiiți. Cei doi se sfădesc, scoțând la iveală neajunsurile căsniciei, urmărind să-i distreze pe cei din jur. Moșul are atârnată, la spate, un fel de coadă din paie, pe care copiii se străduiesc să o aprindă. Calul este reprezentat de un om călare pe un cal de lemn, frumos împodobit, pe care-l joacă, intră prin case și face tot felul de năzbâtii (se suie pe masă) ca să provoace râsul. Sorcova (specifică Munteniei) - bețișorul împodobit cu flor de hârtie cu care vin copiii, în dimineața de Anul Nou, ca să ureze celor din casă un an bun și sănătate: „să-nfloriți ca merii, ca perii în mijlocul verii”, își are originea, după cum consemna Gubernatis, în insula Samos, unde Homer „la zi întâi a fiecărei luni, mergea cu o ramură de măslin, legată cu o cordeluță de lână, pe la casele cele mai bogate, pentru a le ura fericire”.

Beatrice Kiseleff

0%

User Rating: Be the first one !

